

“Kültür-sanata erişime bir kültür hakkı olarak bakıyoruz.”

İBB'nin bünyesinde farklı müzik türleri icra ederek İstanbullulara ulaştıran toplam 6 orkestra bulunuyor. Bu orkestraların kısa tarihini, çalışma biçimlerini, İstanbul'un genelinde dinleyicilere ulaşma gayretlerini ve kültür-sanat dünyası içerisindeki rolünü kendisi 2007'den beri İstanbul Büyükşehir Belediyesi Orkestralar Müdürlüğü'nün müzisyen üyelerinden olan ve bireysel müzik çalışmaları da yürüten İstanbul Büyükşehir Belediyesi Orkestralar Şube Müdürü Ozan Bircan anlattı.

Baran Alp Uncu

Ozan Bircan • 1976 İstanbul doğumluyum. Müzisyenim. Yaklaşık 2007'den beri İstanbul Büyükşehir Belediyesi Orkestralar Müdürlüğü'nün müzisyen üyelerinden bir tanesiyim. Şu anda da İstanbul Büyükşehir Belediyesi Orkestralar Şube Müdürü olarak görev yapıyorum. Yeni yönetimle değişen kültür-sanat yönetimi anlayışıyla beraber bu görev değişimi gerçekleşti ve şahsi olarak benim için çok onur verici bir görev. Ama onun da ötesinde Orkestralar Müdürlüğü'nün ilk müzisyen müdürüyüm. Bir yandan da kendi müzik çalışmalarına devam ediyorum.

Aslında Orkestralar Müdürlüğü'nün kuruluş tarihi 1989, fakat biz bunu tıpkı Darülbeydi' gibi Dârü-llehan'a² dayandırarak çok daha gerilere götürebiliriz. Cemal Reşit Rey'den alır şehir operasına, şehir bandosuna kadar izini sürebiliriz. İstanbul, Cumhuriyetin ilanından hemen önce ve Cumhuriyetin ilk yıllarında henüz ortada bir kültür bakanlığı yokken de kültür ve sanat faaliyetlerinin yürütüldüğü bir kentti ve bu faaliyetler yerel yönetim eliyle oluyordu. Bu gelenek aralıklarla da olsa devam etti. 1985 yılında İstanbul Belediye Konservatuvarı'nın İstanbul Üniversitesi'ne devriyle bir dönem kesildi. 1987 yılında bir itfaiye bandosu kuruluyor. O aradaki dönemde İstanbul Üniversitesi'ne devrolan müzisyenler, İstanbul Bandosu olarak çalmaya devam ediyorlar. 1989'da önce Kent Orkestrası Müdürlüğü kuruluyor. Bando da müdürlüğe bağlanıyor ve iki orkestra olarak devam ediyorlar. Bir senfoni pop orkestrası olan Kent Orkestrası için “ilk orkestramız” diyebiliriz ve 34 yıldır var. 2006-2007 aralığında Türk Halk Müziği Topluluğu, Türk Sanat Müziği Topluluğu, Mehteran ve Oda Müziği Topluluğu gibi diğer topluluklar dahil oluyor. Şu anda 6 orkestra olarak devam ediyoruz.

Orkestralar Müdürlüğü asıl olarak bir orkestra yapısıyla hareket ediyor. Çünkü orkestralar; beraber prova yapmak, beraber hazırlanmak ve aynı müzisyenlerle beraber çalışmak zorunda olan yapılar. Yani iyi müzisyenleri bir araya getirdiğinizde kendiliğinden süper gruplar oluşmuyor. Ancak sadece orkestra yapıları içerisinde değil, zaman zaman proje temelli hibrit, zaman zaman da bağımsız müzisyenlerle iş birlikleriyle devam ediyoruz. Proje bazlı hibrit yapıdan kastım, farklı topluluklarımızdan üyeleri bir araya getirebiliyoruz. Bir İstanbul'un Sesi projesi yaptığımızda geleneksel müzik icra eden arkadaşlarımız bir araya geldiği gibi farklı dillerde icra yapan İstanbul'un sesi olan insanları bir araya getirebiliyoruz, konuk edebiliyoruz. Çünkü her işi burada belli orkestralarla çözmek mümkün değil. Bu İstanbul'un geniş yelpazesi için çok kısıtlayıcı bir şey olur ama belli başlı ana türler var ve bu türlerin iyi icrası için bir araya gelmiş ve beraber prova yapan temel orkestralar var.

Şu andaki yapıda bir sanat kurulumuz var. Bu, orkestra şeflerinden zaman zaman orkestra içinden ve gerek duyulduğunda dışarıdan akademisyenlerle veya icra temsilcileriyle beraber oluşturduğumuz, destek aldığımız ama temelini bizim orkestra şeflerimizin oluşturduğu bir sanat kurulu. Biz burada birtakım projeleri önce üretiyoruz sonra da takvimliyoruz. Belli başlı klasik örneklerden başlıyoruz. Örneğin bu sene Aşık Veysel'in vefatının 50. yılı. Bir şey yapacağımız muhakkak veya Cumhuriyetin 100. yılındayız. "Yüzyılın Yüzleri" de "Cumhuriyet Aşıkları" da bizzat orkestralar tarafından yürütülen, genelde de İBB Kültür ailesinin yani kültür dairesinin ürünü olan işler.

Ana hedefi İstanbul'un tamamını kapsamak olarak özetleyebiliriz. Bizim geleneksel hâle gelmiş olan yazın haziran, temmuz, ağustos, eylül olmak üzere 4 ay boyunca düzenlediğimiz yaz konserlerimiz var. Bu sene "Semtimde Orkestra" adıyla başlattık ve şu ana kadar şehrin dört bir yanına, 39 ilçeye ulaştık. Bu, insanların semtlerine kadar, İstanbulluların tümüne ulaşmayı hedeflediğimiz bir konser serisidir. Kışın da Cemal Reşit Rey Konser Salonu ve diğer kültür merkezlerimiz, ilçe belediyeleriyle/paydaşlarımızla yapacağımız iş birlikleri neticesinde ulaştığımız ilçe kültür merkezleri gibi mekânlarda veya alternatif kültürel mekânlar üretmeye çaba göstererek bu üretimi ulaştırmaya gayret ediyoruz.

Yazın hava koşulları, iklim koşulları İstanbul'un tüm ilçelerini kapsayacak biçimde program yapmak için çok uygun. İnsanların olduğu yere ulaşmak, İstanbulluların olduğu yere ulaşmak için. Kış mevsimi, biraz daha kısıtlayıcı. Sene başında belirlediğimiz programda da bunu dikkate almaya gayret ediyoruz. Örneğin bir ilçemizde bir kapalı mekân yok ise orayı yaz aylarında öncelikle çalışıyoruz. Veya var ama kapasitesi, teknik imkânı düşükse oraya uygun bir içerikle yer almaya çalışıyoruz. Mümkün olduğu nispette her ilçeye eşit oranda ulaşmaya çalışıyoruz. Bazı ilçelerin bazı avantajları var bazı ilçelerin de dezavantajları ama bizim görevimiz aslında her yere herkese bunu ulaştırmak. Çünkü kültür-sanata erişime bir kültür hakkı olarak bakıyoruz ve İstanbullulara bunu ulaştırmakla kendimizi vazifeli düşünüyoruz.

Fotoğraf Caner AYTEPE

Belli başlı semtler için belli başlı alışkanlıklar muhakkak var. Ama gözlemleyebildiğim kadarıyla ayrımlar artık çok keskin olmaktan çıktı. İstanbul'da her ilçe birbirinin aslında içine girdi. Belli demografik yapılar belli yerde, belli kültürel anlayışlar belli bir yerde değil de, bir gezen İstanbul durumu var. Bu bizim işimizi bir yandan zorlaştıran bir yandan da kolaylaştıran bir şey. Buna bir zorluk veya kolaylık olarak bakmamaya gayret ediyoruz. Çünkü belli yerlerdeki sadece belli alışkanlıklara hizmet etmemiz gerektiğini düşünüyoruz. Örneğin Kadıköy ilçesinde belli bir tür müziğin dinleyicisi çok daha yüksektir. Evet doğrudur, ama onu dinlemeye Bağcılar ilçesindeki bir vatandaşın da hakkı var. Kolay olana kaçmamaya gayret ediyoruz.

Müziyen bir müdür olmanın umarım katkısı oluyordur, öncelikle bunu söylemek isterim. Benim baktığım yerden gözlemleyebildiğim kadarıyla kurumun çalışma prensiplerini ve onun getirdiği çoğunlukla dezavantajları görme ve düzeltme şansına birinci elden sahip olmak diyebilirim. Bir şeyde neyin yanlış olduğunu bilerseniz, doğrusunu tariflemeniz daha kolaylaşıyor. Tabii burada bir müzisyen olarak bana kattığı çok şey var ama burada önemli olan şey bana kattığı değil, benim deneyiminin kamuya bir şey katıp katmayacağı kısmı. O yüzden ben buradaki deneyimimi o anlamda yansıtabiliyorsam ne mutlu. Evet bir müzisyenim ama aynı zamanda kurumun içerisinde 2007'den beri icracı olarak yer alan birisiyim. Uzun soluklu bir yol mevzuat açısından her şeyin tamamen bir çırpıda düzelmesi kısmı ama yanlış bilerseniz yola da kolay çıkıyorsunuz.

Fotoğraf: Caner Aytepe

Fotoğraf: Bekir Dindar

Bir mesai günü biraz zor geçiyor, o kesin. Yoğun geçiyor ama bu bir kıyas kabul edecek şey değil. Çünkü müzisyenken de yoğun. Yoksa arkadaşlarıma haksızlık etmiş olurum. Müzisyenlerin mesaisi 24 saattir. Nasıl 24 saattir? Bir konserde çalacağınız iki dakikalık bir pasaj için 2 gün, 10 gün, 20 gün düşünüyor olabilirsiniz. Bunun için çok fazla icracıyı dinliyor olabilirsiniz. Dolayısıyla bir kıyaslama olmayabilir ama şahsi olarak benim için daha az alışık olduğum ve kendi adıma deneyimlemekten mutlu olduğum bir süreç bu. Demek ki "Müzisyen olarak düşündüğüm gibi değilmiş olaylar" dediğim bir şey. Sorunların çözümünü sadece baktığımız yerde aradığımızda bir şekilde, başka taraftan baktığımızda onun öyle olmadığını görmek benim için önemli bir deneyim. Ama en başta dediğim gibi bu deneyimin için tamamına yansımaları lazım. Yani ister öncesi, ister sonrası, neticede ortada kamusal bir sorumluluk var ve onun bu tarafının kamuya geçmesi lazım.

Duyu organlarımız açısından baktığımızda, insanların ilk tepki verdiği sanat disiplini belki de müziktir. Önce sesi duyarsınız, oraya yönelirsiniz ve bu kullanılabilir de bir şeydir. Yönetilebilir de bir şeydir ama çoğunlukla bağımsız bir şeydir. İnsanların kendi sesleriyle duruma dahil olmasıyla ilgili çok değerli bir sanatçımız -ismini vermeyeceğim- diyordu ki "Artık konserlerde insanlar şarkı dinlemeye değil şarkı söylemeye geliyorlar. Seyircideki son 20 yılda fark ettiğim en önemli değişimlerden birisi budur" diyordu. Evet, insanlar şarkı söylemek istiyorlar. Demek ki insanların [müzik festivallerinin] kısıtlamaların, yasakların olmaması doğrultusunda düşünceleri var ve yasaklarla ilgili aslında insanların ne düşündüğü, ne söylediği, neyi istemediği çok belli. Festivallerin yasaklanması, konserlerin yasaklanmasını sadece sektörel olarak değil, bir dinleyici, bir insan olarak doğru bulmuyorum her şeyden önce.

Fotoğraf Caner Aytepe

“Yerel yönetimler bu işin içerisinde ne kadar olmalı?” dersiniz, sanat üretiminin içerisinde evet olmalı ama bu daha çok derleyici, toplayıcı, arşivci yeni nesil üretime yol açıcı bir hâlde olmalı. Sanat üretiminden ziyade sanat yönetimi yapmalıyız. Çünkü bu şehrin çok fazla değeri var ve biz burada belli bir kısım getirirsek şikâyet ettiğimiz şeyi yapmış oluruz. Gerek yöneticilerimde gerek kurumdaki genel eğilim ve ortak şikâyetlere baktığımda herkesin bu eski kodun değişmesinden yana olduğunu görüyorum. Yani bu nedir? Sanatın bağımsızlaştırılması evet sanat yönetimi ama bu sadece alışılmış bir şekilde sanatın fonlanması anlamına gelmemeli. Bunun yerine sanatçının üretimini kolaylaştıracak ve önünü açacak işleri yapabilirsek, yerel yönetim en önemli işini başarmış olacaktır diye düşünüyorum.

Konserlerimizin hissettirdiği duygu olarak bakarsak, seviyesi neredeyse hemen hemen hepsinde çok yüksekti. Ama “Özellikle bizi ne heyecanlandırıyor?” dersiniz, bu, “Demokrasi Yüzyılı” adını verdiğimiz 100. yıl projelerimiz bizi çok heyecanlandırıyor. Orkestralar Müdürlüğü’nün, Şehir Tiyatroları’nın, kültürel etkinliklerin ve de turizmin ürettiği ve bazen ortaklaşa ürettiğimiz işlerin hepsi bizi çok heyecanlandırıyor. Çünkü insanlarda da cumhuriyete dair bir özlemin karşılığını gördüğümüz ve bu işlerin yapılmasından duyulan sevincin karşılığını alıyoruz.

Bu kurumda çalışmalarımı Türk halk müziğinin geleneksel icrasına uygun olarak yürütürken kendi kişisel müzik yaşamımda albümüm bambaşka bir şey olarak çıktı. 2. albüm dersiniz evet zaman bulmam lazım. Başka düzlemde şeyler de ilgimi çekiyor ama rock temelli gidecek gibi. Çünkü iyi bir rock dinleyicisi sayılırım; orası benim kendimi bulduğum yer. 3-4 albümlük materyal var. Bir kafamı çevirmem lazım. Umarım çevireceğim. Bir yandan da, kurum içerisinde icracı olarak mesela bu akşam Ruhi Su Dostlar Korosu’yla ben de sahne alacağım. Hem bir müzisyen olarak kas hafızamı unutmamaya çalışıyorum hem de bir müzisyenin, bir sanatçının burada yönetici olmasının önemli olduğunu göstermek için bunu zaman zaman yapıyorum.

Notlar

- 1 1914’te İstanbul’da önce konservatuar olarak kurulan, sonra dönüşerek İstanbul Şehir Tiyatroları’nın kökenini oluşturan tiyatro topluluğu.
- 2 1917-1927 arasında faaliyet göstermiş olan Osmanlı’nın ilk müzik okulu.